

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1944 ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚῃ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗ 8^ῃ ΙΟΥΛΙΟΥ 1945

Κύριε Ὑπουργέ,

Κύριοι Ἐταῖροι,

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ λογοδοσία τῆς Ἐταιρείας ἀπευθύνεται ἀποκλειστικῶς πρὸς τοὺς Ἐταίρους αὐτῆς μὴ δυναμένη ἀκόμη νὰ προσλάβῃ τὸν εὐρύτερον ἐκείνον χαρακτήρα, τὸν ὅποιον εἶχε κατὰ τοὺς πρὸ τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου χρόνους, ὅτε τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ ἐθνικοῦ τούτου ιδρύματος ἀκωλύτως συντελούμενον καὶ προάγον τὴν διεθνή ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην εἰναι καὶ τὸ Ἑλληνικὸν καὶ τὸ παγκόσμιον ἀρχαιολογικὸν ἐνδιαφέρον.

Τὸ ἔτος 1944 ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἕθνους, διότι κατ' αὐτὸ ἐξέπνευσεν ἡ σκληρὰ δι' ἡμᾶς καὶ ἐπονείδιστος διὰ τοὺς κατόχους δουλεία τῆς χώρας, ἐπῆλθε δὲ ἡ ἐπὶ τρία καὶ ἡμίσει περίπου ἔτη μετὰ καρτερικότητος καὶ ἀκμαίου ἐθνικοῦ φρονήματος ἀναμενομένη καὶ παρασκευαζομένη ἐθνικὴ ἀπελευθέρωσις κατὰ τὴν 18^{ην} Ὀκτωβρίου τοῦ 1944.

Εἰς τὴν Γεν. Συνέλευσιν παρέστη ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐργασμάτων καὶ τῆς Ἐθν. Παιδείας κ. Δημ. Σ. Μπαλάνος.

Κατὰ τὴν εὐλογημένην ἐκείνην ἡμέραν ἐπῆλθε καὶ ἡ κάθαρσις τοῦ ἄγους τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τοῦ ἐξαφανισμοῦ τῶν βαρβαρικῶν σημαϊῶν, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸν χρόνον τῆς δουλείας ἐμόλυναν τὸν ἱερὸν βράχον καὶ ἀπετέλεσαν αἰώνιον στίγμα διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν ἀποτολμησάντων τὴν ἀνήκουστον ταύτην ἱεροσυλίαν λαῶν, λαῶν, οἱ ὁποῖοι, καίπερ ἐναβρυνόμενοι διὰ τὴν βαθεῖαν μελέτην τῆς κλασσικῆς παιδείας, ἔνοπλοι γενόμενοι ἀπέδειξαν δι' αὐτῆς τε καὶ ἄλλων πράξεων ὅτι ὁ κλασσικὸς ἀνθρωπισμὸς οὐδὲν ὠφέλησε τὰς ψυχὰς των.

Ἄριστοτέλης (Πολιτικ. 1253α, 31 ἐ.) εἶπεν: "Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθὲν βέλτιστον τῶν ζώων ὁ ἄνθρωπος ἐστίν, οὕτω καὶ χωρισθὲν νόμου καὶ δίκης χεῖριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα. Καὶ κατωτέρω (1287α, 28 ἐ.) Ὁ μὲν οὖν τὸν νόμον κελεύων ἄρχειν δοκεῖ κελεύειν ἄρχειν τὸν θεὸν καὶ τὸν νοῦν μόνους, ὁ δ' ἄνθρωπον κελεύων προστίθησι καὶ θηρίον!

Τοιοῦτων ἐνόπλων θηρίων ὑπέστη ἡ χώρα τὴν ἐπιδρομὴν ἐπὶ τρία καὶ ἡμισυ ἔτη καὶ ἀπὸ τοιαύτης καταστάσεως ἀπηλλάγη, ἀλλ' αἰσθάνεται ἀκόμη ὀδυνηρὸν τὸν ἀντίκτυπον τῆς μεγάλης ἐθνικῆς τρικυμίας, τὴν ὁποῖαν διῆλθεν, ἀντίκτυπον οἰκονομικὸν καὶ πρὸ παντὸς ἠθικόν.

Ἡ οἰκονομικὴ καταστροφὴ τῶν νομικῶν προσώπων, ἡ προκληθεῖσα διὰ τοῦ νόμου τῆς σταθεροποιήσεως, ἔπληξε μετ' ἄλλων πολλῶν καὶ τὴν περιουσίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἡ ὁποία μετὰ βίον ἔνδοξον ἑκατὸν ὀκτὼ ὄλων ἐτῶν διεξάγει ἀγῶνα ζωῆς καὶ θανάτου.

Κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἡ Ἑταιρεία ἀναμιμνήσκειται μετ' εὐγνωμοσύνης τῆς ἀρωγῆς τῆς Κυβερνήσεως πρὸς σωτηρίαν τῶν εὐαρίθμων αὐτῆς ὑπαλλήλων, διότι, ἐπὶ τοῦ παρόντος, οὐδεὶς δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἐκπληρώσεως τῶν ἄλλων ἐθνικῶν σκοπῶν τοῦ ἰδρύματος.

Οὐχὶ δὲ μόνον ἡ ἐκτέλεσις ἀνασκαφικῶν ἐρευνῶν δὲν δύναται ἀκόμη νὰ συνεχισθῇ, ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἐπιστημονικὴ μελέτη δύναται νὰ

ἀναληφθῆ ἀριτίως, ἐφ' ὅσον δὲν εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν πλουτισμὸν τῆς μοναδικῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν βιβλιοθήκης οὐδὲ δι' Ἑλληνικῶν βιβλίων καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν τὰς σημαντικὰς ἡμῶν ἐπιστημονικὰς δημοσιεύσεις, τῶν ὁποίων ἡ σπουδαιότης ἔχει διεθνῶς ἐκτιμηθῆ. Καὶ ὅμως δὲν δύναται νὰ νοηθῆ ἀναγέννησις τῆς Ἑλλάδος ἄνευ τῆς ἀναζωογονήσεως τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν γνώμονα τῆς ἠθικῆς ὑποστάσεως τῶν ἐθνῶν. Ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀδυναμίαν τῆς κρατικῆς βοηθείας ἢ τὴν ἰδιωτικὴν ἀδιαφορίαν, πρὸς δὲ τούτοις εἰς τὴν βραδύτητα τῆς ἐξωτερικῆς ἐπικουρίας ἐν τῷ πνευματικῷ πεδίῳ, πρέπει νὰ ὀπλισθῶμεν μὲ ὑπομονὴν καὶ νὰ ἀναμένωμεν σχετικῶς μακροτέραν τὴν περίοδον τῆς νεκροφανείας, μέχρις οὗ καὶ πάλιν ἀναλάβωμεν πλήρη τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς ἡμῶν. Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως νὰ ἐπέλθῃ ταχύτερον ἢ ἀνάρρῳσις, ἀλλ' οὐδὲν δύναται ἀκόμη μετὰ βεβαιότητος νὰ λεχθῆ. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας θὰ προκαλέσῃ ζωηρότερον ἐνδιαφέρον ἐν προσεχεῖ μέλλοντι ὑπὲρ τῆς συνεχίσεως τῆς μεγάλης αὐτῆς δράσεως.

Ὅτι δὲ ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι εὐρύτερον γνωστὴ ἀποδεικνύει ἡ ἥδη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δουλείας ἀναγγελθεῖσα εἰς ἡμᾶς διαθήκη τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀποθανόντος διακεκριμένου νομομαθοῦς Φοίβου Φαρμᾶ - Φαρμακοπούλου, ὁ ὁποῖος κατέστησε τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν γενικὴν κληρονόμον τῆς εἰς ξένα χρεόγραφα καὶ ρευστὸν χρῆμα ἐκ λιγῶν αἰγυπτιακῶν περιουσίας του, ἐπάγων καὶ τινὰς ὑποχρεώσεις εἰς κληροδοτήματα καὶ ἀνατύπωσιν τοῦ πεντατόμου περὶ γάμου συγγράμματος τοῦ διαθέτου, τῶν ὁποίων ἡ ἔκτασις ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀντίστοιχον ἱκανότητα τῆς κληρονομίας θέλει ἐξετασθῆ ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας, ὥστε νὰ ἐξασφαλίσθῃ ἀξιόλογον οἰκονομικὸν περιθώριον καὶ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑπὸ τοῦ διαθέτου ὀριζομένων βαρῶν τῆς κληρονομίας. Ἄλλὰ καὶ ἐὰν διὰ τὰς κρατούσας παγκοσμίους οἰκονομικὰς συνθήκας ἤθελεν ἀποβῆ ἀσύμφορος εἰς τὴν Ἐταιρείαν ἡ ἀποδοχὴ τῆς γενναίας κληρονομίας ταύτης καὶ πάλιν ἡ Ἐταιρεία θὰ εἶναι

εὐγνώμων εἰς τὴν μνήμην τοῦ Φοίβου Φαρμά, διότι ζῶν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ παροικίᾳ τῆς Ἀλεξανδρείας τῆς Αἰγύπτου ἐσκέφθη νὰ καταστήσῃ γενικὴν αὐτοῦ κληρονόμον τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν διαπιστῶν δι' αὐτῆς ταύτης τῆς πράξεως αὐτοῦ τὴν εὐρείαν φήμην τοῦ ἡμετέρου ἰδρύματος καὶ τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν τοῦ ἐκλιπόντος διαπρεποῦς Ἑλληνοῦ νομικοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας.

Ἀλλὰ πλὴν τῆς παντελοῦς ἐξαφανίσεως τῶν ἐκ τῆς παρουσίας αὐτῆς εἰσοδημάτων ἢ Ἀρχαιολογικῆ Ἐταιρείας ὑπέστη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῶν τοῦ τρέχοντος ἔτους βαρῆα πλήγματα διὰ τῆς ἀνεπανορθώτου ἀπωλείας πλείονων ἀρχαιολόγων καὶ ἄλλων ἐν τῷ ἰδρύματι συνεργατῶν, τινῶν μάλιστα διὰ σκληροῦ καὶ ἐθνικῶς ἐπονειδίστου θανάτου.

Κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1944 ἀπεβίωσε μετὰ μακρὰν νόσον ὁ Νικόλαος Κυπαρίσσης διατελέσας ἐπὶ μακρὸν Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων, Διευθυντὴς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας καὶ τελευταῖον ἀπὸ τοῦ 1943 καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, στενώτερον δὲ συνδεθεὶς μετὰ τῆς Ἐταιρείας καὶ διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς τὸ Δ. Συμβούλιον τοῦ ἰδρύματος ἐπὶ πλείονας περιόδους.

Ὁ Νικόλαος Κυπαρίσσης ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν ἀπὸ τοῦ 1910, ἐξετέλεσε δὲ πλείονας ἀνασκαφικὰς ἐρεῦνας καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ Ἡλιδι καὶ ἐν Ἀττικῇ καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀθήναις, ὅπου εἶχε καταλήξει ὡς Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀκροπόλεως. Τὰ ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης Ἐφορείας γενόμενα ἐν Ἀθήναις τυχαῖα καὶ ἄλλα εὐρήματα ἀπετέλεσαν δλόκληρον συλλογὴν, ἣ ὁποῖα ἐπλήρωσε τὸ «Θησεῖον», ἔδωκε δὲ ἀφορμὴν εἰς πλείονας μελέτας τοῦ Κυπαρίσση εἴτε μόνου εἴτε ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλοδαπῶν συναδέλφων.

Ἦδη ἀπὸ τῶν φοιτητικῶν του χρόνων εὐφάνταστος καὶ ποιητικὸς ὁ Κυπαρίσσης ἠσχολήθη μετὰ ζήλου εἰς τὸ ζήτημα τῆς παραστάσεως ἀρχαίων Ἑλληνικῶν δραμάτων εἰς τὴν πρωτότυπον γλῶσσαν, μετέσχε δὲ καὶ ὁ ἴδιος εὐστόχως τῶν παραστάσεων ἐκεῖ-

νων, ἐμψυχώσας μετ' ἄλλων καὶ προαγαγὼν τὴν ὄλην ὠραίαν ἐκείνην κίνησιν, ἣ ὁποία ὑπῆρξεν ἀπότοκος τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἀειμνήστου Γεωργίου Μιστριώτου. Τῆς ποιητικῆς διαθέσεως τοῦ Νικολάου Κυπαρίσση καρπὸς ἦσαν δύο ποιητικά του συλλογαί, τῶν ὁποίων ἡ μία φέρει ὄνομα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ διαμονήν, τὴν παραγαγοῦσαν καὶ τὸν ὄδηγὸν τοῦ μουσείου καὶ τῆς Ἑλλάδος τῆς Ὀλυμπίας.

Κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ ἀειμνήστου συναδέλφου ἀπεχαιρέτισε τὸν νεκρὸν ὁ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας, τότε δὲ καὶ Κοσμήτωρ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς.

Προῶτως ὅλως κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1944 ἐξέλιπεν ὁ νεαρὸς Ἑφορος Ἀρχαιοτήτων καὶ πλήρης ἀγαθωτάτων ἐλπίδων Χρῆστος Πέτρος, ὑποκύψας εἰς ἀσθένειαν, τὴν ὁποίαν ἀπέκομισε ἐκτελῶν τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον κατὰ τὴν Ἀλβανικὴν ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν ἐστρατείαν. Ὁ θάνατος τοῦ Ἑφόρου Πέτρος κατελύτησε πάντας τοὺς ἀγαπῶντας τὸν ἀρχαιολογικὸν κλάδον οὐχὶ μόνον διὰ τὴν νεαρὰν τοῦ Πέτρος ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ θετικὰ αὐτοῦ ἐπιστημονικὰ προσόντα, τὰ ὁποία προεδήλουν λαμπρὸν ἐργάτην τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης, πρὸς δὲ τούτοις καὶ διὰ τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ ἦθος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ πάντοτε ἐπιζήλον συμπλήρωμα τῆς ἐπιστημονικῆς ἰκανότητος. Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀρχαιολόγοι οὔτε πολλοὶ εἶναι οὔτε εὐκόλως σχηματίζονται, ἡ λύπη ἡμῶν διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ χρηστοτάτου Πέτρος εἶναι ἐξαιρετικὴ.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλο πλῆγμα ὑπέστη ἡ ἀρχαιολογία διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Νικολάου Παπαδάκη, ἐπὶ μακρὸν χρηματίσαντος Ἑφόρου Ἀρχαιοτήτων ἐν Βοιωτίᾳ καὶ διὰ τῶν μελετῶν αὐτοῦ προαγαγόντος τὴν ἐπιστήμην.

Ὁ Νικόλαος Παπαδάκης ὑπῆρξεν οὐχὶ μόνον ἄριστος φιλόλογος καὶ ἀρχαιολόγος, ἀλλὰ καὶ ἄριστος ἄνθρωπος καὶ θερμότατος πατριώτης. Ἦδη ἡ ἐκπαιδευτικὴ δρᾶσις τοῦ Ν. Παπαδάκη ὡς γυμνασιάρχου ἐν τῇ ἀλυτρώτῳ Ἑλλάδι πρὶν εἰσελθῆναι οὗτος εἰς τὸν

ἀρχαιολογικὸν κλάδον, ἀναφέρεται ὑπὸ πάντων τῶν χρηματισάντων συνεργατῶν καὶ μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ γυμνασίῳ ὡς δρᾶσις ἀληθοῦς ἐθνικοῦ παιδαγωγοῦ μορφώσαντος πρὸ παντὸς Ἑλλήνας καὶ μεταδόσαντος πραγματικὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν εἰς χώρας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχον ἀκόμῃ ἀπαλλαγὴ τῆς ἐπαχθοῦς ξένης κυριαρχίας. Ἡ μετέπειτα δρᾶσις αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ κλάδῳ καὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης φέρει τὴν σφραγίδα τῶν αὐτῶν ἀρετῶν καὶ χαρακτηρίζεται διὰ τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων. Αἱ ἀρχαιολογικαὶ καὶ ἰδίως ἐπιγραφικαὶ καὶ φιλολογικαὶ ἐργασίαι τοῦ Νικολάου Παπαδάκη καὶ περὶ Βοιωτικῶν καὶ περὶ Ἑρετρικῶν εὗρημάτων καταδεικνύουσι τὴν ἀρτίαν ἐπιστημονικὴν συγκρότησιν καὶ τὸν ἄσβεστον ζῆλον τῆς ἀκριβοῦς ἐρεῦνης τοῦ ἀνδρός, ἡ ὁποία πλεῖστα ἐδίδαξε καὶ πολλὰ διεφώτισε ἐπιστημονικὰ ἀρχαιολογικὰ καὶ ἐπιγραφικὰ ζητήματα.

Διὰ τοῦτο βαθέως λυπεῖται ὁ ἀρχαιολογικὸς κόσμος ὅταν ἄνδρες οἷος ὁ ἀείμνηστος Νικόλαος Παπαδάκης ἐκλείψωσιν.

Τέταρτον ἀρχαιολογικὸν πλήγμα, βαρύτερον καὶ τοῦτο, ὑπῆρξεν ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ παλαιοῦ καὶ εὐστόχου ἐργάτου τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀγροῦ, τοῦ Κωνσταντίνου Κουρουνιώτου, διατελέσαντος Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων, Διευθυντοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, Συμβούλου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, Διευθυντοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ μουσείου καὶ τακτικοῦ μέλους τῆς Ἀκαδημίας.

Νεώτατος εἰσελθὼν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν ὁ Κουρουνιώτης ἠδυνήθη ἐπὶ μακρὰ ἔτη νὰ ἐργασθῆ καὶ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ ὑπὲρ τῆς διοικήσεως.

Ἐπῆρξαν δὲ πολλοὶ οἱ τόποι τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐρεῦνης τοῦ ἀειμνήστου συναδέλφου καὶ αἱ Ἀθῆναι καὶ τὸ Κώτιλον καὶ τὸ Λύκαιον καὶ ἡ Λυκόσουρα καὶ ἡ Μῆλος καὶ τοῦ Μπέρεκλα καὶ ἡ Φιγάλεια καὶ τὰ Ἀντικύθηρα καὶ ἡ Ἐρέτρια καὶ ἡ Ὀλυμπία καὶ ἡ Ἴερά Ὀδὸς καὶ ἡ Χίος καὶ ἡ Νῦσα τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τελευταῖον κυριώτατα ἡ Ἐλευσίς, ἡ ὁποία ἀρρηκτως συνεδέθη μετὰ τοῦ

προσώπου τοῦ Κουρουνιώτου καὶ ἀποτελεῖ διὰ τὸν ὅλον αὐτοῦ ἐπιστημονικὸν βίον ἀκατάλυτον τίτλον. Διὰ τῶν ἀνασκαφικῶν ἐρευνῶν τοῦ Κουρουνιώτου ὁ ἱερὸς χώρος τῆς Ἐλευσίνος ἀνέκτησε τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ σημασίαν, διὰ δὲ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς προϊστορικῆς περιόδου τοῦ Τελεστηρίου ἐπεχύθη ἄπλετον φῶς εἰς τὴν ἱστορίαν, τῶν μυστηρίων καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς τοῦτο κτισμάτων, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ θεωρούμενον πλήρες λαμπρὸν σύγγραμμα τοῦ Noack νὰ ἀποβῆ πεπαλαιωμένον καθ' ὄρισμένα σημεῖα ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν δημοσίευσίν του. Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἐλευσίνος εἶναι ἀναμφισβητήτως μία τῶν σπουδαιοτάτων ἀνασκαφῶν τῶν τελευταίων χρόνων, ἡ δὲ ἀνάπτυξις αὐτῆς ὀφείλεται οὐχὶ ἀπλῶς εἰς τὴν Τύχην ἀλλὰ εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἐπίμονον ἔρευναν τοῦ Κουρουνιώτου καὶ τῶν συνεργατῶν του. Τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα ὀφείλονται βεβαίως εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν εὐνοίαν τῆς Ἀγαθῆς Τύχης, ἀλλ' ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτῶν ἐπεξεργασία εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ἀπονέμει εἰς αὐτὰ τὴν προσήκουσαν ἐπιστημονικὴν θέσιν καὶ καθιστᾷ τὴν σημασίαν αὐτῶν αἰσθητήν. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ σημεῖον ἢ τε Ἑλληνικὴ καὶ ἡ διεθνῆς ἐπιστήμη θὰ εἶναι πάντοτε εὐγνώμονες εἰς τὸν Κουρουνιώτην, διότι διὰ τῆς εὐστόχου αὐτοῦ ἐρμηνείας κατέστησε τὰ εὐρήματά του κοινὸν κτῆμα τῆς ἐπιστήμης, ἀσκῶν μετ' ἀσφαλείας καὶ νηφαλιότητος τὴν ἐδραίαν ἐπιστημονικὴν του κρίσιν μακρὰν πάσης ὑπερβολῆς καὶ ἐπικινδύνων θεωριῶν ὡς γνήσιος ἐκπρόσωπος τῆς κατ' ἔξοχὴν θετικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ κατ' ἀνάγκην περιορισμένη αὕτη ἀπεικόνισις τῆς ἐπιστημονικῆς θέσεως τοῦ αἰφνιδίως ἐκλιπόντος συναδέλφου εἶναι ἱκανὴ νὰ παραστήσῃ ποίαν ἀπώλειαν ὑπέστη ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιολογία διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ καὶ ποῖον παράδειγμα ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς καταλείπει οὗτος εἰς τοὺς νεωτέρους καὶ εἰς πάντας ἐκείνους, ὅσοι δὲν πιστεύουν ὅτι γράφουν τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐξεδήλωσε τὴν θλίψιν αὐτῆς δι' ἐπικηδεῖου λόγου ἐκφωνηθέντος ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου ἐξ' ὀνόματος αὐτῆς καὶ τῆς Ἀκαδημίας.

Εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ταύτας ἀπολείας προστίθεται ἡ ἐξ ἴσου ὀδυνηρὰ ἀπώλεια τοῦ προῶρος ἀποθανόντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετὰ μακρὰν ἐπίμονον νόσον ἐπιτίμου ἡμῶν ἑταίρου καὶ ἐνθέρμου φίλου τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ θαυμαστοῦ τοῦ Πλάτωνος Παναγιώτου Ξ. Ἀριστόφρωνος.

Ὁ ἀείμνηστος φίλος εἶχε θέσει ὡς σκοπὸν τοῦ βίου αὐτοῦ τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας καὶ τὴν παρὰ τὰ ἐρείπια τοῦ λίκνου τούτου τῶν νεωτέρων ὁμωνύμων ἰδρυμάτων ἀνοικοδόμησιν μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομημάτων πρὸς στέγασιν διεθνoῦς κοινοῦ τῶν Ἀκαδημιῶν. Τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπεδίωξεν ὁ Ἀριστόφρων μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ παγκοσμίου πολέμου μετ' ἐπιμόνου ζήλου γενναιότατα δαπανῶν ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας καὶ προήγαγε σημαντικῶς τὴν ἀποκάλυψιν ἀρχαίων ἐρειπίων κατὰ τὸν ἔνδοξον ἐκεῖνον τόπον.

Ὁ θάνατος ἔπληξε τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι δὲν ἔπληξε καὶ τὴν ἐθνικῶς καὶ διεθνῶς σημαντικωτάτην ἰδέαν, τῆς ὁποίας τὴν συνέχειαν εἶχεν ἐκεῖνος ζῶν προπαρασκευάσει, ἔχων σύμφωνον καὶ τὴν ἐμπνευσμένην αὐτοῦ σύντροφον Κυρίαν Ἰωάνναν Ἀριστόφρονος.

Κατὰ τὸ 1944 ἐξέλειπεν ὡσαύτως ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἑταῖρος Δημήτριος Νομικός, ἀνώτατος ὑπάλληλος τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, κατὰ δὲ τὸ 1945 ὁ ἀνώτατος λειτουργὸς τῆς στρατιωτικῆς δικαιοσύνης Ἀνδρέας Μαντζούφας, ὁ Παναγιώτης Ἡλιόπουλος, διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ὁ δικηγόρος Μιχαὴλ Παναγιωτόπουλος, πάντες ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι φίλοι τῆς Ἐταιρείας, τῶν ὁποίων βαθῆως αἰσθανόμεθα τὴν ἔλλειψιν.

Ἄλλὰ τριῶν ἰσοβίων ἡμῶν ἑταίρων ὁ βίαιος θάνατος συνεκί-

νησε βαθύτατα τὴν ψυχὴν ἡμῶν, διότι γενόμενοι ἐπιφανεῖς πολῖται καὶ ὑπηρετήσαντες τὴν πατρίδα μετ' ἀνιδιοτελοῦς ἀφοσιώσεως, ὅπου ἕκαστος αὐτῶν εἶχε ταχθῆ, κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τῆς ἐθνικῆς δουλείας ἐπιδείξαντες ἀκλόνητον πατριωτικὴν πίστιν, ἐτιμωρήθησαν δι' αὐτὰς ταύτας τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν ἀρετὰς διὰ σκληροῦ θανάτου ὑπὸ τρομοκρατικῆς σπεύρας ἔξωμοτῶν καὶ ἀρνησιπατριδίων, οἱ ὅποιοι ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον πατριωτικὸν πρόσχημα ἐστιγματίσαν δι' ἀνηκούστων ἐγκλημάτων τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν καὶ ἀπέβησαν ἀντάξιοι μαθηταὶ τῶν ἐπὶ τρία καὶ ἥμισυ ἔτη κατατυραννησάντων τὴν Ἑλλάδα βαρβάρων κυριάρχων, τῶν διὰ φρικιαστικῶν ἐγκληματικῶν ὀργίων κατασπιλωσάντων τὸν ἀνθρώπινον πολιτισμόν.

Ὁ Ναύαρχος Ἀντώνιος Κριεζῆς, ὁ Πρόεδρος τοῦ ταμείου νομικῶν Σπυριδίων Σταυρόπουλος καὶ ὁ πρόφρων Ὑπουργὸς Σπυριδίων Τρικούπης, ἐξετελέσθησαν ὡς οἱ ἔσχατοι τῶν προδοτῶν, ἀλλ' ἀπέβησαν δι' αὐτοῦ τούτου τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτῶν θανάτου σύμβολα τῆς ἐθνικῆς ἰδέας διὰ πάντας τοὺς πραγματικοὺς Ἕλληνας.

Τὰ εὐγενῆ ταῦτα θύματα μετ' ἄλλων ἀπειραρίθμων μαρτύρων ἔπεσαν ὑπὲρ πατρίδος καὶ εἶναι ἄξια τῆς τιμῆς τῆς ὀφειλομένης εἰς τοὺς ἐν πολέμῳ πίπτοντας.

Ἡ ἀνάμνησις τῆς θυσίας των ἀποτελεῖ διὰ πάντας ἡμᾶς πατριωτικὴν μυσταγωγίαν καὶ πηγὴν ἐνισχύσεως διὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ὑποστάσεως.

Αἰωνία αὐτῶν ἡ μνήμη!

Μετὰ τὸν ἐθνικὸν τοῦτον σεισμόν, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀνετρέπη ἐκ βάθρων ὅλη ἡ ἐσωτερικὴ οἰκονομία τῆς χώρας καὶ ἐκλονίσθη ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῆς δύναμις, ἦτο φυσικὸν νὰ ἐπιβραδυνθῇ ἡ ἐσωτερικὴ οἰκονομικὴ ἀνάρρωσις ἐκ τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς ὡς καὶ ἡ ἀναστήλωσις τοῦ ἐθνικοῦ κύρους.

Ἐκ τῆς τοιαύτης δυσκόλου ἐθνικῆς περιστάσεως, καθ' ἣν πρῶτον μέλημα εἶναι αὐτῇ ἡ ζωὴ τῶν πολιτῶν καὶ ἡ ἐπιβίωσις τῆς φυλῆς, ἐγεννήθη ἡ ἀγωνιώδης προσπάθεια τῆς πνευματικῆς Ἑλλά-

δος, ὅπως συντηρήσῃ καὶ ἀναζωογονήσῃ τὰ ἐπιστημονικὰ καθιδρύματα, τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε σημαντικώτατα συνέβαλον εἰς τὴν ἀγαθὴν φήμην τῆς πατρίδος.

Μεταξὺ τῶν ἐπιστημονικῶν τούτων ἰδρυμάτων καιρίαν καὶ περιφανῆ θέσιν κατέχει ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία. Ἡ ὑπερεκατονταετῆς αὐτῆς δρασίς, ἡ ὁποία κατέκτησε δι' αὐτὴν διεθνῶς ἐπίζηλον θέσιν, καθιστᾷ περιττὴν πᾶσαν περαιτέρω ἕξαρσιν τῆς ἀποστολῆς τῆς. Πῶς δὲ κατώρθωσεν ἡ Ἐταιρεία νὰ φθάσῃ εἰς τὴν διεθνῆ ταύτην περιωπὴν; Διὰ τῶν ἀπειραρίθμων αὐτῆς ἀνασκαφῶν, διὰ τῆς συγκροτήσεως ἀξιολογωτάτης ἀρχαιολογικῆς βιβλιοθήκης καὶ δι' ἐπιστημονικῶν δημοσιευμάτων, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἀπαραίτητα εἰς πᾶσαν ἀρχαιολογικὴν βιβλιοθήκην τοῦ κόσμου.

Καὶ πρὸς ἀνασκαφὰς μὲν δὲν εἶναι ἀκόμη καιρός, ἀλλὰ παρίσταται ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη, ὅπως συντηρηθῇ καὶ πλουτισθῇ ἡ βιβλιοθήκη, ἡ διὰ μόχθων καὶ πολλῆς δαπάνης συγκροτηθεῖσα, μόλις δὲ δι' 66 Ἑλληνικῶν βιβλίων ἀύξηθεῖσα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ τούτων ἐκ δωρεᾶς καὶ δι' ἀνταλλαγῆς.

Ἔτι ἐπιτακτικώτερον ἐπιβάλλεται ἡ ἕξακολούθησις τῶν ἐπιστημονικῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἐταιρείας καὶ μάλιστα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος καὶ τῶν Πρακτικῶν, τὰ ὁποῖα ἔσταμάτησαν πρὸ τεσσάρων ἔτων.

Τὸ σπουδαιότερον καὶ θετικώτερον ἔργον πάσης ἐπιστημονικῆς ἐργασίας εἶναι τὸ δημοσιευτικόν, τὸ ὁποῖον δίδει συγκεκριμένην μορφήν εἰς τὴν ἔρευναν καὶ ἀποτελεῖ τὸν φορέα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπικοινωνίας καὶ τὸν στίβον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν γεννωμένων σκέψεων διὰ τοῦ εὐρέος ἐλέγχου τῶν εἰδικῶν. Ἡ ἔλλειψις δημοσιευμάτων θὰ ἐπιφέρῃ μείωσιν τοῦ ζήλου τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ θὰ ἀπειλήσῃ τὴν νέκρωσιν αὐτοῦ τούτου τοῦ πνεύματος τῆς ἐρεῦνης.

Ὅπως ἔχει σήμερον ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Ἐταιρείας μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς περιουσίας αὐτῆς διὰ τοῦ γνωστοῦ νόμου, ἡ Ἐταιρεία δὲν εἶναι ἱκανή, ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιστημονικὴν ταύτην ἀποστολήν, τὴν ἐθνικῶς σημαντικωτάτην.

Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν εἵμεθα εὐγνώμονες, διότι καταβάλλει τοὺς μισθοὺς τῶν ὀλίγων ἡμῶν ὑπαλλήλων, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς στοργῆς ταύτης τοῦ Δημοσίου.

Ἄλλ' ἡ πνευματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ζωὴ τοῦ ἰδρύματος εἶναι τουλάχιστον ἄλλο τόσον σπουδαία, θὰ ἦτο δὲ ἐπείγον, ὅπως ἐνισχυθῇ οἰκονομικῶς ἡ Ἐταιρεία, ἵνα δυνηθῇ βαθμιαίως νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτῆς ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀπηχεῖ πολὺ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπηυθύνθημεν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀλλὰ δὲν ἦλθεν φαίνεται, ἀκόμη ἡ σειρὰ τῆς Ἐταιρείας καὶ δὲν γνωρίζομεν ἐπὶ πόσον ἀκόμη πρέπει νὰ ἀναμένωμεν. Αἱ δὲ ἀνάγκαι, ὡς κατέστη φανερόν, εἶναι ἐθνικῶς ἐπείγουσαι διὰ νὰ δείξῃ ἡ Ἑλλὰς ὅτι δὲν ἀπέθανε παρ' αὐτῇ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἡ ἐξ αὐτῆς γεννηθεῖσα καὶ ἐκπορευθεῖσα εἰς πάντα τὸν κόσμον. Ἐὰν παραστῇ ἀνάγκη τὸ Συμβούλιον θὰ ἀπευθύνῃ ἔκκλησιν εἰς πάντα δυνάμενον ἔν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ διατηρητέον ἐθνικὸν τίτλον καὶ διεθνὲς κεφάλαιον. Εὐκταῖον βεβαίως θὰ ἦτο, ὅπως ἡ ἐπίσημος Ἑλλὰς δείξῃ ἐγκαίρως ὅτι ἐκτιμᾷ τὰ ἐθνικὰ καὶ διεθνῆ ταῦτα ἐπιστημονικὰ κεφάλαια, διπλᾶ δὲ δίδει ὅστις ταχέως δίδει, *bis dat qui cito dat*, ἀλλ' ἐὰν ἡ εὐχὴ μας αὕτη δὲν πραγματοποιηθῇ δι' οἰονδήποτε λόγον, τότε καθίσταται ἀναπόφευκτος ἡ περιφορὰ τοῦ δίσκου πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἰδρύματος τούτου ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ θανάτου, ὅστις θὰ ἀπετέλει μεγίστην ἠθικὴν ἀπώλειαν διὰ τὸ ἔθνος καὶ βαρυστάτην ἀδικίαν ἀπέναντι ἰδρύματος δι' ὅλης τοῦς ὑπερεκατονταετοῦς αὐτοῦ ἱστορίας μόνον ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἐργασθέντος.